

ВИКОРИСТАННЯ ПАРЕМІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянено можливості використання паремій (прислів'я та приказки) на уроках української мови як іноземної. Використання паремій на уроках української як іноземної сприяє кращому оволодінню цим предметом, сприяє розширенню знань про мову та українську культуру, розширенню лексичного запасу студентів –іноземців.

Ключові слова: українська як іноземна, паремії, прислів'я, приказки, граматики, лексика.

Abstrakt

The possibilities of paramiis' (proverbs and sayings) use on the lessons of Ukrainian as a foreign language are examined. The use of paramiis at the lessons of Russian as a foreign language contributes to better mastery of the subject, contributes to the spread of knowledge about Ukrainian language and culture, spreading of foreign students' vocabulary.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, paroemia, proverb, sayings, grammar, vocabulary.

Вивчення будь-якої мови тісно пов'язане з вивченням культури країни, де говорять цією мовою. Найбільш яскраво представлено національний спосіб світосприйняття в паремійному корпусі мови. Повчальним, сентенційним словом насичені тексти різних сфер людської комунікації – публіцистики, науки, освіти, міжнародної дипломатії тощо. Власне паремії та афоризми становлять софійну складову культури кожної нації [2, 4].

Науковий інтерес до проблем пареміології зростає наприкінці ХХ –початку ХХІ ст. як у зарубіжному, так і у вітчизняному мовознавстві(В. Жуков, С. Іванов, В. Калашник, А. Королькова, М. Котова,Т. Манякіна, В. Мокієнко, Г. Пермяков, Л. Савенкова, Т. Радзівська,В. Ужченко, Н. Шарманова та ін.)

Під пареміями у цьому дослідженні розуміють предикативні структури на позначення узагальнених комунікативних ситуацій, які співвідносяться з прецедентними феноменами, що спираються на фонові знання комунікантів та визначають стратегію моральної поведінки кожної людини й соціуму загалом. Усі одиниці пареміології (прислів'я, приказки, афоризми, примовки, «ділові» вислови, повір'я, прикмети, замовляння, нісенітниця, казкові формули тощо) являють собою кліше і використовуються в ролі знаків. Одночасно паремії є текстами – фольклорними чи книжними, які позначені ознакою автосемантиї (мають самодостатнє значення і можуть вживатися самостійно) [2,5].

Головною метою навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі є формування комунікативної компетенції в різних сферах життєдіяльності. Комунікативний метод, передбачає оволодіння комунікативною компетенцією. Керування навчанням здійснюється не через граматику, а скеровується комунікативними інтенціями (намірами). Студент опиняється в центрі навчання. Студенти навчаються «комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією» [3, 303]. Основою комунікативної компетенції студентів-іноземців є комунікативні вміння сформовані на ґрунті мовних знань та навичок. У свою чергу мовна компетенція поділяється на лексичну, граматичну, фонологічну та орфографічну компетенції. Без оволодіння мовним матеріалом неможливо сформувати мовленнєві вміння у студентів-іноземців. Лише самі знання мовного матеріалу не можуть забезпечити реалізацію поставленої мети навчання української мови як іноземної. Використання прислів'їв та приказок на уроках української мови як іноземної створює ідеальні умови для розвитку мовлення студентів на різних етапах і рівнях навчання.

Низка дослідників таких, як Т. О. Помаранцева, З. К. Тарланов, Л. Б. Савенкова, Г. Д. Сідоркова, М. Стельмах пропонують використовувати прислів'я та приказки на уроках іноземної мови, щоб допомогти краще зрозуміти носіїв цієї мови, бо саме в пареміях відображаються особливості історії, культури, побуту певного народу.

Актуальність проведеного дослідження обумовлена широким використанням прислів'їв та приказок в усіх сучасних мовах з дидактичною метою. Паремії є важливим складником у процесі лінгвокраїнознавчого вивчення мови.

Мета дослідження – визначити використання прислів'їв та приказок на уроках української як іноземної.

Об'єктом нашого дослідження є прислів'я та приказки як засоби навчання українській мові як іноземній.

Прислів'я та приказки – багатий матеріал, який рекомендують використовувати у навчанні іноземних мов. Відомо, що ще у Х столітті прислів'я використовували в Англії як один із засобів навчання латині. Використання паремій у практиці викладача української мови як іноземної безсумнівно сприятиме кращому оволодінню цим предметом, розширюючи знання про мову, лексичний запас і особливості його функціонування. З іншого боку вивчення прислів'їв та приказок на уроках української як іноземної є додатковим джерелом країнознавчих знань.

Досвід показує, що одним із ефективних прийомів забезпечення інтересу в студентів-іноземців до вивчення української мови, їхня активність, працездатність є використання прислів'їв та приказок на уроках української мови як іноземної.

На початковому етапі вивчення української мови як іноземної можна звертатися до прислів'їв та приказок для постановки звукової складової мовлення. Замість окремих слів та словосполучень, які містять той чи інший звук, можна запропонувати підібрані прислів'я та приказки. Такий вид роботи буде актуальний під час проведення фонетичної зарядки. Прислів'я та приказки підбираються залежно від того, який звук відпрацьовується: *«Або пан, або пропав», «Ідь тихо – обминеш лихо», «Скажеш – не вернеш, напишеш – не зітреш», «І так і сяк, аби не так», «Кожен край має свій звичай», «Біда біду тягне».*

На початковому етапі використовуємо прислів'я та приказки, щоб сформувати навички вимови, а на основному етапі навчання студентів-іноземців – для підтримання та удосконалення навичок правильної вимови.

Використовують прислів'я та приказки й під час вивчення граматичних явищ. Зокрема, за допомогою них можна практикувати вивчення певних граматичних тем, виконуючи при цьому традиційні вправи. Наведемо приклади:

- Антоніми / синоніми : *«Багато диму – мало тепла», «Більше діла – менше слів», «Гірка робота, а солодкий хліб », «Високо літаєш та низько сядеш», «З великої хмари – малий дощ», «Знай більше, а говори менше», «Де не було початку, не буде й кінця».*
- Дієслово : *«Говори до гори, а гора горою», «Добре роби – добре й буде», «Сказав, та не зав'язав», «Тихе слово і гнів переможе», «Тихше їдеш — далі будеш», «Хто обає, той має», «Вчися все життя і у життя».*
- Прикметник: *«Гірка наука, зате плоди її солодкі», «Багатий бідного не знає», «Гіркий чужий хліб», «З великої хмари малий дощ».*

Лексико-граматична насиченість прислів'їв та приказок дозволяє використовувати їх не тільки при поясненні й активізації багатьох граматичних явищ, але й для збагачення лексичного запасу. Знання студентами-іноземцями українських паремій збагачує їхній словниковий запас, допомагає їм засвоїти образний лад мови, розвиває пам'ять. У деяких образних реченнях, які містять закінчену думку, зазвичай легше запам'ятовуються нові слова. Як зазначає Л. П. Матвіїшин, що «фразеологізми та прислів'я, які являють собою твори в мініатюрі, узагальнюють і типізують кожен окремий вияв суспільного та особистого життя у досвіді цілих поколінь, є прекрасним засобом для розширення продуктивного лексичного запасу студентів. Прислів'я допомагають краще познайомитися з культурою країни» [4, 2]. Тому радимо використовувати прислів'я та приказки під час вивчення лексичних тем:

- Університет: *«Без муки не має науки», «Борода не робить чоловіка мудрим», «Вчитися ніколи не пізно», «Гарно того вчити, хто хоче все знати».*
- Пори року: *«Весна всім красна», «Готуй сани влітку, а воза взимку», «Зима без снігу, як літо без хліба».*

- Харчування: «Водою ситий не будеш», «Паляниця – хлібові сестриця», «Без солі, без хліба немає обіда», «З неба хліб не падає», «З печі сирого хліба не виймають», «Борщ та каша – їжа наша».

Комунікативний підхід у навчанні іноземної мови спрямований на практику спілкування. На нашу думку ефективно цей метод реалізується, якщо викладач використовує прислів'я та приказки на уроках української мови як іноземної, які стимулюють студентів-іноземців висловлювати свої думки українською. Використання прислів'їв та приказок стимулює роботу студентів із словником. Серед видів роботи із використання прислів'їв та приказок можна запропонувати такі завдання:

- Пояснити за контекстом значення поданих прислів'їв та приказок: «Семеро одного не чекають», «Сім п'ятниць на тиждень», «Сім раз відмір, один відріж».
- Скласти психологічний портрет своїх друзів, використовуючи прислів'я.
- Серед запропонованих прислів'їв вибрати одне, яке відповідає змісту прочитаного тексту.
- Підбір прислів'їв-еквівалентів у рідній мові.
- За поданим прислів'ям скласти діалог: «Більше діла – менше слів», «За одного вченого дають десять невчених», «Добре роби – добре й буде».
- Вставте потрібне слово в подане прислів'я: «Світ не без __ людей», «Час все __», «Краще __, ніж ніколи».

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що на уроках української мови як іноземної українські паремії є важливим засобом пояснення і засвоєння граматичного матеріалу, засобом поповнення активного мовленнєвого запасу студентів-іноземців, розвитку їхнього виразного мовлення та джерелом красназвучної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Українські народні прислів'я та приказки /Упор. В. Бобкова та ін. Ред. Сидоренко М.В. – К.: Вид-во художньої літератури, 1963. – 791 с.
2. Колоїз Ж. В., Малюга Н. М., Шарманова Н. М. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова ; за ред. Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2014. – 349 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколасової. – К.: Ленвіт, 1999. – 320с.
4. Матвіїшин Л. П. Використання фразеологізмів на заняттях німецької мови як засобу розширення продуктивного лексичного запасу студентів немовних вузів [Електронний ресурс] / Л. В. Матвіїшин // IV Международная научно-практическая конференция «Образовательный процесс: взгляд изнутри» (29-30 ноября 2010) – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20102911/2_matv.htm
5. Стельмах М. Застосування прислів'їв у вивченні категорії модальності перської мови / Марта Стельмах// Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2011. – Вип.54. – С.145 -152.

Марія Миколаївна Мошноріз – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

Mariya Mykolayivna Moshnoriz – teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: opanasuk.mm@gmail.com